

-Resumen Correspondiente a las Actividades desarrolladas en la delegación Provincial de Baleares, anys 1939-1959. A.R.M., Mov.143

-Resumen Correspondiente a las Actividades desarrolladas en la delegación Provincial de Baleares, anys 1960-1977. A.R.M., Mov.143-Mov.144 (periodicitat anual).

Premsa

-Arriba, anys 1938-1966.

-Manacor, març a juny de 1971.

-Perlas y Cuevas, 1995 a abril 2000

Fonts orals

-Álvarez-Osorio, Carme

-Ferrer Massanet, Rafel

-Forteza, Margalida

-Jaume, Dolores

-Altres: coneguts, familiars, veïnats...

NOTES:

1. Arriba, 2 d'agost de 1952

2. Arriba, 19 de febrer de 1949

3. Ibid., 20 i 27 de maig de 1950; 3, 10 i 24 de juny de 1950; 2 i 30 de juny de 1951; 7 de juliol de 1951; 14 de febrer de 1953 i 18 d'abril de 1953.

4. Ibid., 19 de febrer de 1955

5. Ibid., 19 de maig de 1956

6. Ibid., 13 de desembre de 1952

7. Ibid., 1 de setembre de 1956

8. Ibid., 14 d'octubre de 1950

El fet casteller a Manacor

Joan Llodrà Gaià

1. Presentació

L'any 1996 Manacor va veure el naixement de la Colla Castellera Al·lots de Llevant, una experiència ben novedosa que, una vegada passats sis anys, mereix ser una mica estudiada. En aquest treball, a més de fer una petita introducció al món casteller i de veure els antecedents castellers a Manacor abans de la creació dels Al·lots de Llevant, estudiarem l'evolució d'aquest col·lectiu tant a nivell tècnic com a nivell social.

2. Breu introducció al món casteller

Els castells són una activitat viva, que evoluciona tècnicament al llarg del temps, espectacular i emocionant, amb una plasticitat difícil de descriure. Cap altre exercici similar arriba a assolir l'envergadura dels castells, que arriben amb facilitat als set pisos, sovint als vuit i en comptades ocasions als nou o fins i tot deu pisos. Les seves especials característiques els situen a mig camí entre una manifestació de cultura popular tradicional i un esport, de fet reuneixen característiques d'ambdues disciplines.

2.1 Història

La hipòtesi més estesa diu que els castells s'inicien com a evolució d'un antic ball popular (el ball de valencians), que acabava amb l'aixecament d'una petita torre humana. Aquesta construcció va anar adquirint cada vegada més importància, fins a arribar a prescindir completament del ball original.

Els castells, tal i com els coneixem avui, no tenen més de dos-cents anys. Les dues primeres colles de castellers estan documentades l'any 1805 a Valls: eren la colla dels pagesos i la dels menestrals. Aquesta primera referència documental fa que actualment es consideri Valls com el bressol dels castells, i les comarques del Camp de Tarragona i del Penedès com l'àrea tradicional casteller.

Durant la segona meitat del segle XIX es produeix la primera època d'or dels castells, amb l'assoliment de les primeres construccions de nou pisos, seguida d'un període de decadència que durà fins passada la Guerra Civil. Als anys setanta es produeix una eclosió de noves colles, tant a l'interior de l'àrea tradicional com a l'àrea de Barcelona; i a partir del 1993, gràcies a la popularització que han duit les retransmissions televisives i també l'oferta d'un nou tipus d'associacionisme, les colles castelleres proliferen arreu. Arriben, entre d'altres, a Lleida, Manacor, Vic o Perpinyà.

El 25 d'octubre de l'any 1981, la Colla Vella dels Xiquets de Valls, després d'un segle, tornava a descarregar un castell de nou pisos, el quatre de nou amb folre. S'inicia aleshores la segona època d'or dels castells que dura encara avui. En aquests darrers vint anys s'han vist castells meravellosos i tant les dues colles de Valls com els Castellers de Vilafranca i els Minyons de Terrassa han estat els responsables d'aquestes construccions inèdites. Actualment hi ha una seixantena de colles que van des de les més modestes, que amb un centenar de castellers fan construccions de sis pisos, fins a les més poderoses, que amb prop de cinc-cents membres fan castells de nou pisos.

Els castells s'acompanyen durant la seva execució d'una música particular: el toc de castells, que indica l'inici, la pujada, la coronació, la baixada i el final de la construcció. Aquesta música i altres relacionades amb els castells es fan amb gralla i tabal.

2.2 Tipus de castells

Un castell té dues categories de validesa: és *descarregat* quan la construcció s'aixeca correctament i una vegada coronada és desmuntada sense incidències; i és *carregat* quan és coronat però cau mentre s'està desmuntant.

Els podem classificar segons la seva estructura i alçada. Aquests dos elements es coneixen mitjançant dues xifres: la primera indica el nombre de persones que hi ha a cada pis, llevat dels tres darrers que són fixos a tots els castells: el pom de dalt, format per dosos, aixecador i enxaneta; la segona, el nombre de pisos. D'aquesta manera, un tres de vuit és una estructura de vuit pisos (comptant la pinya i el pom de dalt) amb tres persones a cada un dels pisos del tronc.

Quan un castell té una persona a cada pis s'anomena pilar. Tenim també com a estructures bàsiques el dos, el tres i el quatre. Hi ha altres tipus de castells que es formen per combinació de dos castells diferents. El quatre amb l'agulla, també anomenat quatre amb el pilar, és una combinació d'un quatre i d'un pilar. Quan es desmunta l'estructura del quatre, apareix el pilar al mig fins a restar tot sol. L'altra estructura complexa és el cinc, format per un tres i un dos afegit a un costat. Aquest castell té dos poms de dalt i el corona un sol enxaneta que ha de fer dues aletes, la del tres i la del dos, per a considerar-se carregat.

La diferència de dificultat és evident quan l'element determinant és el nombre de pisos. Així, un tres de vuit és molt més difícil que un tres de set, això no caldria ni comentar-ho. D'altra banda, la dificultat d'un castell augmenta, en general, com menys persones hi ha a cada pis.

2.3 La tècnica dels castells

Un castell té tres parts ben diferenciades: la pinya, el tronc i el pom de dalt.

La pinya és la base del castell i no és, com podria semblar a primera vista per un profà, una massa desordenada de gent, sinó que cada casteller hi té una funció ben determinada. La pinya és la responsable de guardar la verticalitat del tronc, d'evitar que el castell es desquadri, de garantir la seguretat dels castellers que puguen en cas d'una caiguda.

El tronc és la part central del castell, la que va del segon pis fins al darrer abans del pom de dalt. Els membres de cada pis reben un nom específic. Els del segon pis són els segons i així fins als del sisè pis –als castells de nou pisos– que són els sisens. Al comput final s'hi ha d'afegir els tres pisos invariables del pom de dalt.

Els tres darrers pisos del castell, que conformen el pom de dalt, estan composts pels més joves de cada colla castellera. Són els dosos, l'aixecador i l'inxaneta. Els dosos van agafats entre ells, cara a cara. L'aixecador té la posició acotada damunt els dosos amb un peu a cada espatlla i els agafa els canells per mantenir l'equilibri. L'inxaneta corona el castell passant la cama per damunt de l'aixecador i arrenjant el peu a l'espatlla de l'altre dos, moment en què aixeca la mà i es considera carregat el castell.

3. Antecedents castellers relacionats amb Manacor

Pot semblar a primera vista que la relació de Manacor amb els castells abans de la creació dels Al·lots de Llevant és nul·la, però no és completament cert. Existeixen tres fets que, tot i no ser gaire transcendentals, lliguen Manacor i mana-

corins amb el fet casteller.

3.1 Visita dels Nens del Vendrell

El programa de les Fires i Festes de Primavera de 1976 diu que el diumenge de la fira està prevista una exhibició pels carrers de Manacor de "Els Castellers Nens del Vendrell". Després de passejar pels carrers del centre tenien prevista una actuació a la plaça de sa Bassa. Durant la passejada per Manacor aixecaren castells de sis pisos i a l'actuació de després, que aplegà molta gent per veure aquell insòlit espectacle, feren dos castells de set pisos: el tres de set i el quatre de set.

Els Nens del Vendrell eren una de les colles castelleres punteres dels anys setanta i la seva visita a Manacor va suposar una fita important, ja que fins aleshores cap colla s'havia desplaçat en avió per fer una actuació.

D'aquella visita, n'ha quedat, a més d'un record difós per molta gent, una foto dedicada pels vendrellencs a la ciutat de Manacor, que va estar uns anys penjada al despax de Batlia i que avui es troba exposada al Departament de Cultura.

3.2 Auca dels Castells i dels Castellers

Aquest fet no té gaire relació amb Manacor, però sí amb un manacorí. Per les Festes de Santa Tecla de l'any 1982, l'Ajuntament de Tarragona va editar l'*Auca dels Castells i dels Castellers*. S'hi expliquen les nocions bàsiques de la festa amb quaranta-vuit dibuixos i rodolins. Els dibuixos són de Josep Bestit però els rodolins ens descobreixen una faceta desconeguda d'un il·lustre manacorí. Són de Jaume Vidal i Alcover.

3.3 Rua 1996

Cada any per la Rua hi ha un nombrós grup de joves de Manacor relacionats amb els bars *Esperits i Catòlic* que organitzen una de les comparses més espectaculars de totes. S'han disfressat de mexicans revolucionaris, d'escocesos o de la Revolució Francesa, entre moltes altres coses, però l'any 1996 anaven de castellers.

De colla castellera, només en tenien la indumentària (amb la camisa verda, per cert), però no hi havia coneixements tècnics de cap mena i això va fer que les estructures que s'intentaren durant la Rua no fossin gaire lluïdes.

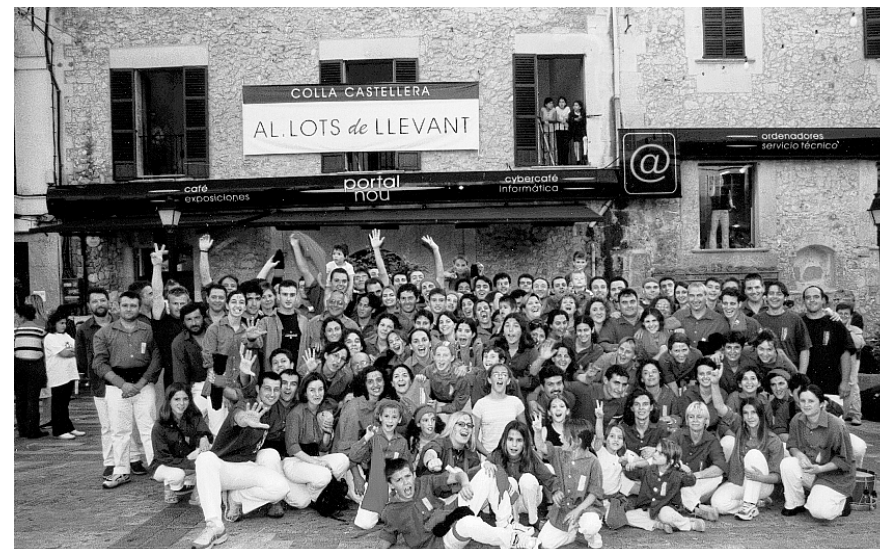
Els primers assajos dels Al·lots de Llevant varen ser a la primavera de 1996 i, encara que el projecte de colla castellera a Manacor fos anterior a la Rua, molta gent del poble les relacionava tot pensant que eren la mateixa cosa.

4. Colla Castellera Al·lots de Llevant

4.1 Inicis

L'any 1990 existien vint-i-tres colles castelleres, l'any 2000 seixanta-una. En deu anys, a més de gairebé triplicar el nombre d'agrupacions, hi ha hagut una expansió territorial molt important. Fora de l'àrea tradicional (Penedès i Camp de Tarragona) i de l'àrea metropolitana de Barcelona, la presència de colles castelleres

era, l'any 1990, nul·la. Al llarg de la darrera dècada del segle passat els castells no només arribaren a Manacor, també ho feren a Lleida, Figueres, Vic, Palma, el Rosselló, Manresa, Mataró o Girona, entre d'altres llocs. No es pot, per tant, anallitzar el naixement dels Al·lots de Llevant sense emmarcar-lo dins aquesta expansió generalitzada -només entre el 1996 i el 1997 sorgiren devuit colles castelleres-.

Aquesta "moda" ve motivada per una sèrie de factors. En primer lloc la popularització, provocada per les retransmissions que el Canal 33 va començar a fer de les diades més importants. En segon lloc per l'atractiu que suposava l'assoliment per part de les colles punteres de construccions que, o bé no s'havien fet mai, o bé feia cent anys que no s'aconseguien. I, en tercer lloc, per la trobada d'un nou model associatiu que conjuga modernitat amb tradició i que és, a més, espectacular, festiu, democràtic, competitiu i menys perillós que la majoria d'esports.

Dins aquest context doncs, no és inversemblant que un reduït grup de joves manacorins, alguns d'ells menors d'edat, vinculats amb l'excursionisme i la militància catalanista decidissin fer la prova de tirar endavant una colla castellera. La primera cita va ser el 20 de gener de 1996 al poliesportiu de Portocristo. Allà s'hi trobaren una vintena de persones que sense tenir cap coneixement tècnic, i només amb l'ajuda del llibre de Xavier Brotons *Castells i Castellers*, començaren les primeres proves. Les ganes varen superar les pors i aquell embrió casteller va decidir seguir. Perquè la idea prengué per bé es feia necessari aconseguir una certa regularitat, això va fer que s'iniciassin els assajos setmanals. A partir del març, cada dissabte a les set de l'horabaixa al gimnàs de l'Institut Mossèn Alcover s'anaven intentant les primeres estructures.

El grup s'ampliava, lentament, però feia falta un revulsiu per impulsar de manera definitiva el projecte. Aquest impuls el va donar la visita d'una trentena de membres dels Xiquets de Reus que durant el primer cap de setmana de juliol instruïren de manera molt profitosa la incipient colla casteller. Al llarg de l'estiu sortiren algunes actuacions (Portocristo, Petra, Alaró, Manacor...) que, de manera informal, feien que hi hagués els primers contactes amb les places i amb estructures molt senzilles que sols no es podien considerar castells, però que els donaven a conèixer i servien de promoció per a nous fitxatges.

Aleshores, ja s'havia decidit el nom: Colla Castellera Al·lots de Llevant, que s'havia imposat a d'altres com Bergants de Llevant, Bergants de Manacor o Colla Castellera de Manacor. Amb el nom s'ampliava l'àmbit, es passava del local al comarcal. També s'havia decidit que el color de les camises seria el verd. Es varen elaborar uns estatuts, gairebé calcats dels dels Xiquets de Reus, i tot estava a punt per fer formal la creació de la colla. Els Estatuts diuen que la constitució va ser el 26 d'octubre de 1996, d'aquella assemblea constituent en va sortir una Junta Directiva i un Equip Tècnic que havien de regir els Al·lots de Llevant durant dos anys.

Primera Junta Directiva

President: Antoni Puig Palerm

Cap de colla: Joan Llodrà Gaià

Secretari: Antoni Riera Vives

Tresorer: Gabriel Gelabert Munar

Vocals: Marià Pérez Pol, Enric Lozano Cànoves, M. Immaculada Mascaró Mascaró, Sebastià Jiménez Vidal, Miquel Martí Bibiloni, Bartomeu Llodrà Gaià, Miquel Vives Penyafort i Antoni Perelló Perelló.

Primer Equip Tècnic

Cap de colla: Joan Llodrà Gaià

Responsable de les pinyes: Enric Lozano Cànoves

Responsable dels troncs: Antoni Puig Palerm

Responsable de la canalla: Miquel Vives Penyafort

L'experiència s'anava consolidant, però no és fins al 20 d'abril de 1997 a Santa Eugènia que, estrenant les camises verdes i ja amb una cinquantena de castellers, es pot dir que l'aventura casteller havia agafat un bon camí. Aquell dia els Al·lots de Llevant descarregaren el seu primer castell de sis pisos, un tres de sis, que els donava l'entrada de ple dret dins el món casteller.

4.2 Evolució tècnica

Tot seguit podem veure les actuacions que els Al·lots de Llevant han fet fins l'any 2001. Hi ha una taula per cada any amb la data, el lloc i els castells que es feren a cada una de les exhibicions.

Actuacions de 1997

data	lloc	castells
3 de febrer	Hipòdrom de Manacor	p4, id3/6
20 d'abril	Santa Eugènia	p4, 3/6
11 de maig	Son Carrió	p4s, id2/6, p4
1 de juny	Manacor (Fires i Festes)	p4, p4s, id3/6, i3/6
28 de juny	Manacor (Penya Barcelonista)	p4
8 d'agost	Campos	p4, id4/6, p4
23 d'agost	Port de Manacor	p4, i4/6, ip5
4 d'octubre	Artà	p4, 3/6, ip5
26 d'octubre	Manacor (barriada de Llevant)	p4, 3/6c
2 de novembre	Sa Cabaneta	p4, id3/6, idp5
23 de novembre	Manacor	3/6, 4/6
7 de desembre	Montuiri	p4, 3/6, p4
28 de desembre	Palma	p4, i4/6, id3/6

Actuacions de 1998

data	lloc	castells
14 de març	Port de Manacor	p4c
15 de març	Manacor (inauguració escoleta)	p4
27 de març	Manacor (Llevant en Marxa)	p4
14 d'abril	Llubí	2p4
9 de maig	Manacor (trepó solidari)	2p4
31 de maig	Manacor (Fires i Festes)	3/6, 4/6, p5c, p4, ip4
14 de juny	Son Servera	p4, 3/6, p5c, idp4
28 de juny	Manacor (el Serralt)	2p4
28 de juny	Sineu	p4, 3/6, p5, p4
11 de juliol	Port de Manacor	p4, 3/6, 2/6, 4/6, p5c
25 de juliol	Binissalem	p4, 3/6, 2/6, 4/6, p4
13 d'agost	Alaró	p4, i2/6, 3/6, p5
21 d'agost	Felanitx	p4, 3/6, 2/6c, i4/6, p5
23 d'agost	Sóller	3/6, p5, id2/6, 2p4
6 de setembre	Vilafranca de Bonany	3/6, 4/6a, p4
4 d'octubre	Sant Llorenç	p5, 3/6
11 d'octubre	Son Servera	p5, 3/6, 4/6a, p4
24 d'octubre	Manacor (barriada de Llevant)	p4, 3/6
31 d'octubre	Torredembarra	i3/7, 3/7c, id2/6, id4/6a, p5
8 de novembre	Sa Cabaneta	p5, 3/6, 2/6, p4
14 de novembre	Manacor (Santa Catalina)	p4, 3/6

Actuacions de 1999

data	lloc	castells
7 de març	Sant Joan	p4, 3/6, 2/6, p5
21 de març	Lluc	p4, 3/6, 2/6, p5
2 de maig	Ses Salines	p4, 3/6, 2/6, p5
8 de maig	Esporles	2p4
16 de maig	Manacor (S' Agrícola)	p4s, 3/6, p4
30 de maig	Manacor (Fires i Festes)	i3/7, 3/7c, 2/6, 4/6a, p5
6 de juny	Son Servera	p4, 3/6, 4/6, p5
20 de juny	Son Servera	2/6, 3/6, 4/6, idp5
27 de juny	Manacor de la Vall	p4, 2/6, 3/6, 4/6
11 de juliol	Port de Manacor	p4, 4/6ac, 2/6, i3/6, p4
18 de juliol	Petra	2/6, 4/6, id3/6, p4
20 d'agost	Felanitx	4/6a, p5, 2/6, i3/6, p4
22 d'agost	S' Illot	3/6, p5, 2/6, p4
5 de setembre	Vilafranca de Bonany	p5, 3/6, 4/6a, p4
19 de setembre	Manacor (avingudes)	p4, id3/6, 3/6, 4/6, p5c
26 de setembre	Binissalem	4/6, id2/6, 3/6, p4
10 d'octubre	Manacor (I Diada)	3/7, 4/7, 4/6a, p5
24 d'octubre	Inca	2/6, 4/6a, 3/6, p5
30 d'octubre	Palma	2/6, 4/6a, 3/7, p5
7 de novembre	Sa Cabaneta	3/7, 2/6, 4/6, p4s
14 de novembre	La Jonquera	3/7c, 2/6, 4/6, p4

Actuacions de 2000

data	lloc	castells
9 d'abril	Santa Eugènia	4/6, 3/6, 2/6c, ip4
30 d'abril	Palma	id3/6, 3/6, p5, 4/6, p4
30 d'abril	Ses Salines	3/6, 2/6, 4/6, p5
14 de maig	Sóller	4/6, id4/6a, 4/6a, id3/6, p4
3 de juny	Manacor (Fires i Festes)	4/7, 3/7, 2/6, p5
25 de juny	Son Servera	p5, 2/6, 3/6, p4
15 de juliol	Port de Manacor	p4c, 4/6, 3/6, 4/6a, p4
16 de juliol	Petra	3/7, 2/6, i4/6a, p5
23 de juliol	Llubí	p4, 3/6, 2/6, 4/6, p5
13 d'agost	Sant Llorenç	2p4, 2/6, 3/6, 4/6
18 d'agost	Felanitx	i4/7, 3/6, 4/6, p4
20 d'agost	S' Illot	p4, 3/6, 4/6, p4
30 d'agost	La Vileta	p4, 3/6
3 de setembre	Vilafranca de Bonany	3/6, 2/6, 4/6a, p4
16 de setembre	Cala Rajada	p4c, i2/6, 2/6, 3/6, p4

24 de setembre	Binissalem	id2/6, 4/6a, 3/6, p5
8 d'octubre	Sant Joan	p4, 3/6, 4/6, id2/6, p5
15 d'octubre	Manacor (II Diada)	3/7, 4/7, 4/7ac, p5c
28 d'octubre	Palma	id3/7, 3/7, id4/7, 4/7, 4/6, p5
5 de novembre	Sa Cabaneta	3/7, 4/6, 2/6, p5c, p4
19 de novembre	Montblanc	3/7, 4/7, 4/6a, p5

Actuacions de 2001

data	lloc	castells
27 de gener	Valls	p5, p4, 3/6, p5
3 de febrer	Manacor (Lletra de Convit)	p4, 3/6, p4
18 de febrer	Porreres	p4, 4/6a, i3/7, 3/6, p4
25 de març	Lluc	3/6, 2/6, 4/6
8 d'abril	Vilafranca de Bonany	4/7, 3/6, 2/6, p5
21 d'abril	Palma (Plaça de Cort)	4/7, 3/7, 2/6, p5
22 d'abril	Palma (Castell de Bellver)	3/7, 4/7, 4/6a, p5
29 d'abril	Ses Salines	3/6, 4/6, 2/6c, p4
26 de maig	Formentera	2p4, 3/6, 2/6, 4/6, p5
27 de maig	Eivissa	4p4, 3/6 (4), 4/6, p5
2 de juny	Manacor (Fires i Festes)	i4/7a, i4/7a, 4/7, i5/7, 3/7, p5
17 de juny	Son Servera	3/7, 2/6, id4/6, id4/6, p4
14 de juliol	Port de Manacor	p4, 2/6, 3/6, 4/6, p5
12 d'agost	Alaró	p4, 4/6a, 3/6, 2/6, p4
19 d'agost	S' Illot	p4, 3/6, id2/6, 2/6, 4/6, p4s
24 d'agost	Felanitx	2/6, 3/6, 4/6, p4
2 de setembre	Vilafranca de Bonany	4/7, id3/7, 3/7, 4/6a, p5
16 de setembre	Canyamel	p4, 3/6, 4/6, 4/6a, p4s
21 de setembre	Cala Rajada	p4, 3/6, 4/6, p4s
23 de setembre	Calonge	p4, 4/6, 2/6, 3/6, p4s
30 de setembre	Binissalem	4/7, 4/7a, 3/7, 2p4
14 d'octubre	Sant Joan	p4, i2/6, 4/6a, 2/6, 3/6, p5
20 d'octubre	Manacor (III Diada)	p4, 3/7, 5/7, 4/7a, vano de 5
27 d'octubre	Palma	p4, 4/7, 4/7a, 3/7, p5
3 de novembre	Mataró	p4, 3/7, 5/7c, 4/7, p5

Aquest és el quadre resum de tots els castells que s'han fet fins a 2001:

	p4	p4s	4/6	3/6	4/6a	2/6	p5	4/7	3/7	4/7a	5/7	Total
D	99	8	34	63	18	36	43	13	18	3	1	336 (83%)
C	3	0	0	1	1	3	6	0	3	1	1	19 (5%)
I	2	0	2	2	1	2	3	1	3	2	1	19 (5%)
Id	1	0	7	8	2	8	1	1	2	0	0	30 (7%)
Total	105	8	43	74	22	49	53	15	26	6	3	404

D: Castell descarregat (muntat i desmuntat sense caiguda)

C: Castell carregat (muntat i caigut abans d'haver-se desmuntat per complet)

I: Intent (caigut abans de ser coronat)

Id: Intent desmuntat (desmuntat abans de ser coronat)

p4: Pilar de quatre

p4s: Pilar de quatre aixecat per sota

4/6: Quatre de sis

3/6: Tres de sis

4/6a: Quatre de sis amb l'agulla

2/6: Dos de sis

p5: Pilar de cinc

4/7: Quatre de set

3/7: Tres de set

4/7a: Quatre de set amb l'agulla

5/7: Cinc de set

De l'anàlisi d'aquestes dades observam una sèrie de fets:

-Existeix una evolució tècnica pel que fa al nivell dels castells assolits. El primer any, el castell de més dificultat és el tres de sis, el segon any ja es carrega un castell de set i el 1999, el tercer any, ja se'n descarreguen quatre de set pisos. El 2000 són deu els castells de set descarregats i el 2001, amb vint-i-un de descarregats, es completen estructures d'una certa dificultat com el quatre de set amb l'agulla i el cinc de set.

- Només han caigut un deu per cent dels més de quatre-cents castells intencionalment.
- La meitat de municipis de Mallorca han vist actuacions dels Al·lots de Llevant, però encara hi ha zones de l'illa on no s'hi han fet castells (sobretot la zona nord). Quant a les actuacions a fora de Mallorca, s'han fet sis sortides: Torredembarra (1998), la Jonquera (1999), Montblanc (2000), Valls (2001), les Pititüses (2001) i Mataró (2001).

Per donar una idea de quin ha estat el nivell dels Al·lots de Llevant respecte de les altres colles castelleres pot resultar interessant fer referència al rànquing del

diari *Avui*. Aquest diari publica cada dues setmanes de maig a novembre –la temporada castellera– una classificació de la seixantena d'agrupacions en base a les millors construccions que han assolit. L'any 1997 els castellers manacorins quedaren en el lloc 54, el 1998 en el 44, el 1999 en el 39, el 2000 en el 32 i el 2001 en el 29. La progressió ha estat constant i l'any 2001 ja hi havia més colles amb un nivell inferior als dels Al·lots de Llevant que no superior.

El fet casteller a Manacor no acaba amb els Al·lots de Llevant. Un bon grapat de colles han actuat amb els manacorins tant a la plaça de Weyler com a la de sa Bassa. El 1998 els Castellers del Riberal (Catalunya del Nord) aixecaren castells de sis pisos, el 1999 els Castellers de l'Albera (la Jonquera) feren castells de set, el 2000 per Fires i Festes els Castellers de Sants feren també castells de set, mentre que el mes d'octubre els Torraires de Montblanc els feren de sis. Les colles que visitaren Manacor l'any 2001 varen ser d'un nivell superior que les dels altres anys. El motiu era el cinquè aniversari dels castells manacorins. Per Fires i Festes varen venir els Castellers de Vilafranca, que convertiren Manacor i Mallorca en plaça de castells de vuit i de nou pisos. El mes d'octubre feren castells de set i un de vuit els Capgrossos de Mataró en motiu de la Diada dels Al·lots de Llevant.

A més de les colles de fora de l'illa que hem esmentat, cal destacar la importància dels Castellers de Mallorca. Aquest grup de castellers sorgit a Palma al mateix temps que els Al·lots de Llevant ha actuat moltes vegades a Manacor i hi han aixecat castells de sis i set pisos. L'existència de dues colles a Mallorca ha estat cabdal perquè els castells hi hagin arrelat. Els Castellers de Mallorca han suposat per als Al·lots de Llevant (i també al revés) una estimulació competència a la vegada que una gran ajuda a les pinyes.

4.3 Evolució social

Del 1996 ençà hi ha hagut una evident evolució quant a la importància que a nivell de la societat manacorina han tingut els castells. D'una vintena de joves i amics que aprenien a enfilar-se i a fer pinya dins el gimnàs de l'Institut s'ha passat a un col·lectiu heterogeni de més de 120 persones, amb un local propi, amb més de 20.000 € de pressupost anual, i capaç d'omplir de públic la plaça de sa Bassa en alguna actuació.

a. Els responsables. De l'evolució de la colla, n'és un reflex la composició de les diferents juntes directives i equips tècnics. Fins al 1998 es pot dir que Junta Directiva i Equip Tècnic era més o menys tot el mateix, és a dir, tothom es cuidava de tot i la qüestió era aconseguir actuacions i nous castellers de la manera que fos. Amb el temps s'han anat separant les funcions: la Junta Directiva té cura de l'organització de l'entitat, d'administrar el pressupost, de trobar actuacions, d'organitzar els viatges, de la promoció dels castells...; per la seva part, la feina de l'Equip Tècnic només està relacionada amb els castells: dirigir els assajos, ensenyar la tècnica als castellers, planificar les actuacions...

Aquesta és la composició de les juntes directives i equips tècnics a partir del setembre de 1998:

Junta Directiva (setembre1998-desembre1999)

Presidenta: M. Immaculada Mascaró Mascaró

Cap de colla: Joan Llodrà Gaià

Secretari: Jaume Flaquer Sansó

Tresorer: Antoni Vidal Nadal

Vocals: Antoni Ramos Castillo, M. Joana Palerm Nebot, Catalina Gaià Bauçà, Bartomeu Llodrà Gaià, Miquel Àngel Caldentey Tugores, Miquel Barceló Galmés, Antoni Puig Palerm i Miquel Vives Penyafort

Equip Tècnic (setembre1998-desembre1999)

Cap de colla: Joan Llodrà Gaià

Responsable de les pinyes: Enric Lozano Cànoves

Responsable dels troncs: Pere Berga Fuster

Responsable de la canalla: Miquel Vives Penyafort

Junta Directiva (2000-2001)

President: Joan Pasqual Femenies

Cap de colla: Miquel Vives Penyafort

Secretari: Jaume Flaquer Sansó

Tresorer: Miquel Barceló Galmés

Vocals: Isabel Puig Palerm, Margalida Gaià Bonet, Carme Rosselló Ferragut, Pere Flaquer Sansó, Joan Llodrà Gaià, Maria Barceló Mora.

Durant el mandat varen dimitir dels seus càrrecs Miquel Barceló Galmés i Isabel Puig Palerm i foren substituïts per Miquel Jordi Girart Tous i Joan Riera Jaume respectivament.

Equip Tècnic (2000-2001)

Cap de colla: Miquel Vives Penyafort

Responsables de les pinyes: Bartomeu Llodrà Gaià, Antoni Bassa Ferrer, Pere Berga Fuster i Cristina Febrer Massanet

Responsables dels troncs: Àlex Marín Castellano i Àngela Puig Servera

Responsables de la canalla: Sebastià Grimalt Riera i M Magdalena Gelabert Munar

Durant el mandat va dimitir del seu càrrec Cristina Febrer Massanet.

Junta Directiva (a partir de 2002)

President: Joan Pasqual Femenies

Cap de colla: Joan Llodrà Gaià

Secretari: Miquel Vives Penyafort

Tresorer: Miquel Jordi Girart Tous

Vocals: Sebastiana Bonet Nadal, Jaume Flaquer Sansó, M. Joana Palerm Nebot, Carme Rosselló Ferragut, M. Immaculada Mascaró Mascaró, Josep Vives Vila, Antonio Fernández Sanjuan i Antònia Ordinas Estelrich.

Equip Tècnic (a partir de 2002)

Cap de colla: Joan Llodrà Gaià

Responsables de les pinyes: Pere Flaquer Sansó, Pedro Pascual Mascaró i Miquel Gaià Bauçà

Responsable de la canalla: Sebastià Grimalt Riera

b. La gent. Actualment, com ja s'ha dit, formen part dels Al-lots de Llevant més de 120 persones. Al llarg d'aquests anys però, hi ha passat molta més gent. Segons el registre de la colla hi ha prop de 250 persones que han omplert la fitxa d'entrada a la colla, això implica que com a mínim han assistit a uns quants assajos i fins i tot a alguna actuació. Dins aquests 250, no hi estan inclosos aquells que passen per un o dos assajos i després no hi tornen, sinó que és gent que almenys durant una temporada ha mantingut un cert compromís amb la colla. És precisament aquesta necessitat de compromís una de les causes que no tothom es mantingui dins el grup. Es fan dos assajos de prop de dues hores cada setmana entre febrer i novembre, una vintena grossa d'actuacions durant la temporada; això és un ritme difícil de mantenir per molta gent, es tracta d'una activitat d'oci que per viure-la plenament s'hi ha d'estar un poc fermat. De tota manera és possible estar lligat als Al-lots de Llevant d'una manera més tranquil·la i menys compromesa: hi ha un nombre important de persones que només van a les actuacions més importants de la temporada i als assajos previs a aquestes actuacions; es tracta dels castellers ocasionals.

El 80% dels Al-lots de Llevant resideixen al municipi de Manacor, l'altre 20% fa honor al nom del grup. Hi ha gent a Sant Llorenç, Son Servera, Petra, Sant Joan, Vilafranca, Palma, Capdepera, Porreres i Artà. La immensa majoria són nascuts aquí però hi ha algunes excepcions: Hannover, Madrid, Estats Units, Marroc... El casteller amb més anys és del 1934 i els que en tenen menys són més joves que la colla.

c. Els locals. El setembre de 2000 els Al-lots de Llevant inauguraren el seu local del carrer Nou. Es tracta d'una casa antiga amb un pati gran, llogada, que resulta ideal per a fer els assajos i tota l'activitat que genera la colla. Amb aquesta casa va acabar una pelegrinació de més de quatre anys per escoles, poliesportius i patis. Poder disposar d'un lloc tapat per assajar en cas de pluja, d'una sala de reunions, d'un magatzem per guardar el material o simplement d'un local social va suposar un canvi molt important per als Al-lots de Llevant, no només per la comoditat que això comporta, sinó, sobretot, per la força que dóna a un col·lectiu disposar d'un local així i posar-lo a la disposició de totes les entitats que el vulguin fer servir.

d. Els grallers. La música és fonamental dins el món dels castells. El so de les gralles i el tabal, a més de completar la festa, ajuda els castellers de la pinya que per la seva posició no poden veure l'estructura a saber en quina fase d'execució es

troba la construcció. Els primers castells dels Al·lots de Llevant s'acompanyaven amb el so de les xeremies o del flabiol i el tamborino. De manera progressiva es va anar introduint el so de la gralla, però no va ser fins a la temporada de 1999 que es va estructurar de manera estable el grup de grallers. Actualment la música dels Al·lots de Llevant la posen els *Grallers de Manacor*, un grup independent de la colla però nascut al seu interior. Acompanyen els castellers a les exhibicions però també fan actuacions musicals pel seu compte.

e. La premsa. No han estat poques les vegades que el fet casteller a Manacor ha merescut la consideració dels mitjans de comunicació; l'arxiu dels Al·lots de Llevant n'és una bona mostra. Als mitjans locals s'han publicat cròniques de totes les actuacions importants, això sí, fetes per castellers ja que, evidentment, els coneixements castellers dels periodistes de Manacor han estat generalment baixos. També a la premsa local, concretament a la revista *Manacor Comarcal*, es va publicar els anys 2000 i 2001 un suplement mensual dedicat als castells –fet també per castellers-. Televisió de Manacor ha retransmès moltes diades i altres reportatges castellers. Es pot dir, amb pocs dubtes, que la premsa manacorina ha jugat sempre a favor dels Al·lots de Llevant.

El paper de la premsa regional ha estat distint. En general, tret dels primers anys, que s'ho miraven com una excentricitat, s'ha anat acceptant progressivament. Durant aquests anys els Al·lots de Llevant han sortit per les televisions i han protagonitzat diversos reportatges. La diferència amb els mitjans locals però, és que aquells tenen la seu a Palma i això ha provocat que la majoria de vegades considerassin com a colla pròpia els Castellers de Mallorca amb detriment dels manacorins; moltes portades del *Diari de Balears* en són testimoni. Cal destacar el paper de les edicions locals de la premsa regional, que ha actuat com a factor corrector d'aquesta tendència centralista de Palma.

A la premsa de Barcelona el tracte que han rebut els Al·lots de Llevant ha estat com el d'una colla més del seu nivell, fins i tot una mica superior donat el plus exòtic que pot suposar per a *La Vanguardia*, *l'Avui*, *el Periódico* o *Catalunya Ràdio* que es facin castells “més enllà de la mar”.

f. L'economia. Els pressuposts anuals es mouen entorn dels 20.000 €. Els ingressos provenen fonamentalment de les actuacions, que es cobren a 600 €. També són importants les subvencions de les institucions públiques, els patrocinadors privats per actes concrets i finalment la venda de material de la colla. És important destacar que els castellers no paguen cap quota per a ser membres dels Al·lots de Llevant –cosa que es fa igual que a la majoria de colles.

Les despeses dels Al·lots de Llevant se centren bàsicament en quatre apartats: diades, local, transports i activitats.

Diades. L'organització de les actuacions de Fires i Festes i de la Diada de la Colla generen la major part de les despeses: menjar i transport de les colles convidades, cartells de promoció...

Local. El lloguer i manteniment del local.

Transports. Els autobusos per anar a les actuacions.

Activitats. Festes, celebracions i activitats extracastelleres. També el dia a dia de la colla.

g. L'acceptació. De les 101 actuacions fins a 2001, 30 s'han fet al municipi de Manacor, 64 a la resta de Mallorca i 7 a fora de l'illa. De les que s'han fet al municipi de Manacor cal destacar que la presència de públic ha estat variable. Les actuacions amb més gent són les que s'han fet per les Fires i Festes de Primavera, a la plaça de Weyler o a sa Bassa, depenent dels anys, sempre plenes de gom a gom. En canvi, les actuacions a les festes de barriades han comptat amb molt poca presència de públic. En un terme mig es poden situar tant les actuacions a Portocristo i s'Illot com les fetes per la Diada de la Colla que tot i gaudir d'una considerable afluència no arriben al punt de les Fires i Festes.

Quant a les actuacions a la resta de Mallorca és important destacar que ja hi ha una sèrie de municipis que, any rere any, programen actuacions a les seves festes: Marratxí, Alaró, Felanitx, Son Servera, Vilafranca, Binissalem, ses Salines...

h. Promoció de Manacor. Gràcies als castells, més d'un milenar de persones han passat per Manacor i han conviscut amb la ciutat i amb la gent d'aquí. Són els membres de les vuit colles que han vingut a actuar-hi i que han estat dos dies a la nostra ciutat. A més, el nom de Manacor surt cada setmana a les seccions castelleres de la premsa de Barcelona i de Tarragona.

i. A més de castells. Les colles castelleres d'avui són entitats de caràcter social i el fet d'aglutinar molta gent i molt diversa fa que hagin esdevingut lloc de trobada i de relació entre els seus membres. És en aquest sentit que, a més de l'activitat principal que és aixecar castells, s'organitzen activitats diverses per mantenir cohesionat el grup a partir d'altres entreteniments i fer-lo més atractiu, també, a possibles nous membres. Es fan excursions, sopars i dinars de germanor, fogueró, matances i xerrades, entre d'altres activitats.

5. Conclusions

No he pretès demostrar en cap moment que els castells formin part de la cultura popular manacorina. Si hagués estat aquesta la meua intenció, a més de no poder-me'n sortir, no hauria adreçat la comunicació a l'apartat de societat. Els castells formen part de la cultura tradicional i popular d'unes comarques molt concretes (Penedès i Camp de Tarragona) i si algun dia han de formar part de la d'altres territoris només el temps ens ho aclarirà.

Allò que sí crec que he demostrat amb aquestes dades és que els castells són a Mallorca, i en especial a Manacor, una realitat que s'ha de tenir en compte. I s'ha de tenir en compte no només perquè omple places, genera portades a la premsa i mou molta gent; s'ha de tenir en compte, sobretot, perquè proposa un nou model.

Un nou model de festa basat en la col·lectivitat i aferrat a la terra; un nou model associatiu, que al voltant de l'eix principal i imprescindible dels castells, basteix una sèrie d'activitats complementàries molt diverses; un nou model d'activitat física on tothom és necessari: grans i petits, grassos i magres, forts i fluixos; i, finalment, un nou model d'integració social, per la facilitat de relació que hi ha entre els seus membres (entrar a la colla suposa d'entrada augmentar en més de cent persones el cercle de coneguts) i per la facilitat d'entrar-hi.

Aquesta comunicació no té el rigor científic que tenen les altres que estan recollides al llibre, sobretot perquè del tema en què està basat el treball no en som cap professional, com si que ho són molts dels altres participants a les Jornades. Som però, de finals de 1995, un apassionat del món casteller i aquesta passió ha motivat que durant un mes hagi trescat per llibres, arxius, fotos i també per la memòria, per poder elaborar aquest modest estudi. Si amb aquest tast que us he ofert s'ha despertat l'interès pels castells d'un sol lector don la feina i les hores invertides per ben aprofitades.

Fons utilitzades

Arxiu de la Colla Castellera Al-lots de Llevant

Memòries (1996-2001)
Arxiu fotogràfic
Arxiu de premsa

Publicacions

Manacor (1976)
Perlas y Cuevas (1976)
Al-lots de Llevant. Butlletí d'informació casteller.

Bibliografia

BROTONS, Xavier. Castells i castellers. Edicions Lynx, Barcelona, 1995
BARGALLÓ, Josep. Un segle de castells. Edicions Cossetània, Valls, 2001
MIRALLES, Eloi. Fem pinya! Ed. Diàfora, Barcelona, 1981
COLLA JOVE XIQUETS DE TARRAGONA. Benvingut a la Jove
MINYONS DE TERRASSA. Tot allò que volies saber dels castells i no t'atreves a preguntar...

Escoltisme a Manacor

Josep Segura i Salado, "Milà Verd".

Justificació

Per raons d'espai no puc parlar de l'època 1914-1923. Referent en aquesta podeu consultar el meu serial a la revista *Perlas y Cuevas* núms. 424 a 427, 430 i 436, (Manacor, gener, febrer, abril i juliol del 1978).

La resta del treball es basa en documents conservats per les persones que esment, en l'arxiu de l'actual Moviment Escolta i Guiatge de Mallorca, en la premsa provincial i local i, com no, en els records.

Sobre l'ambient escolta a Mallorca des del 1956 en endavant, pot ésser útil l'"Historial de la Secció Ramon Llull" que vaig publicant a la revista del MEiGM, *Soca*, des del núm. 37(Ciutat, desembre de 2001).

Els començaments

Dia 11 de gener del 1954 arribà a Mallorca la família catalana formada per Eladi Homs Zimmer, Maria Ferret Espanyol i llurs quatre fills. El patriarca, de 32 anys, era escolta des que en tenia 12 i a partir del 1940 hagué de viure l'escoltisme en la clandestinitat imposada per les iníquies lleis del franquisme.

Ja arrelats a l'illa, el 1956 aconseguiren la fundació de la Secció Escolta Ramon Llull; el 1958 la dels *llobatons*, del mateix agrupament, la de l'esplet d'al·lotes *guies* Reina Constança de Mallorca, i la del clan Pius XII, tots a Ciutat. La resistència contra la uniformització espanyolista, anorreadora de nostra cultura i tradicions, havia començat.

La fundació

Gràcies als dietaris personals del "germà escolta" Gabriel Barceló Bover, gentilment cedits, sabem que dia 12 de setembre del 1959 el director del col·legi municipal Ramon Llull de Manacor, Sr. Joan Morey Bonet, li digué que havia d'anar a